

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Ν.Κ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
Οδός Βαλαωρίτου 12, 10671 Αθήνα

Γνωμοδότηση

I. Ερώτηση

Α. Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Γυμναστικών και Αθλητικών Σωματείων (εφεξής ο ΣΕΓΑΣ ή ο ερωτών) έθεσε υπ' όψη μου το ακόλουθο άρθρο το οποίο περιλαμβάνεται στο σχέδιο νόμου «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφηκε στο Magglingen/Macolin την 18^η Σεπτεμβρίου 2014 σχετικά με τη χειραγώγηση των αθλητικών αγώνων, επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας στον αθλητισμό και άλλες διατάξεις», η συζήτηση του οποίου εκκρεμεί ενώπιον της Ολομελείας της Βουλής:

Άρθρο όγδοο
Τροποποίηση του άρθρου 22 του ν. 2725/1999
«Διοικητικό Συμβούλιο»

1. Η παράγραφος 7 του άρθρου 22 του ν. 2725/1999, η οποία προστέθηκε με την παράγραφο 3 του άρθρου 29 του ν. 4603/2019 (Α'48), τροποποιείται ως εξής:

«7. Δεν επιτρέπεται το ίδιο πρόσωπο να εκλεγεί Πρόεδρος αθλητικής ομοσπονδίας περισσότερες από τρεις (3) συνολικά φορές και σε οποιαδήποτε άλλη εκτελεστική θέση περισσότερες από δύο (2) συνεχόμενες φορές, πλήρους ή μερικής θητείας. Το παραπάνω όριο θητειών ως προς τον Πρόεδρο δύναται να επεκταθεί για μία (1) επί πλέον θητεία, εφ' όσον δεν έχει συμπληρωθεί το 70^ο έτος της ηλικίας του. Πρόσωπο που έχει υπηρετήσει επί

δύο (2) συνεχόμενες θητείες ως εκτελεστικό μέλος Διοικητικού Συμβουλίου αθλητικής ομοσπονδίας, δύναται να επανεκλεγεί σε τέτοια θέση εφ' όσον μεσολαβήσει χρονική περίοδος ίση με μια πλήρη θητεία. Μετά τη συμπλήρωση του παραπάνω ορίου ηλικίας ουδείς δύναται να εκλεγεί εκ νέου σε οποιαδήποτε θέση του Διοικητικού Συμβουλίου αθλητικής ομοσπονδίας».

2. Στο άρθρο 22 του ν. 2725/1999 προστίθεται νέα παράγραφος που φέρει αύξοντα αριθμό 8 ως εξής:

«8. Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου λαμβάνονται υπ' όψη και οι θητείες που έχουν ολοκληρωθεί πριν, καθώς και αυτές που είναι ενεργές κατά τη δημοσίευση του παρόντος».

Β. Εν όψει των ανωτέρω, ο ΣΕΓΑΣ μού ζήτησε να απαντήσω στο ερώτημα αν είναι συνταγματικά θεμιτοί: **πρώτον**, ο καθορισμός του ορίου ηλικίας των 70 ετών για εκλογή στο Διοικητικό Συμβούλιο αθλητικής ομοσπονδίας και, **δεύτερον**, η αναδρομική εφαρμογή του καθιερούμενου ορίου θητειών, καθώς και του μέγιστου ορίου ηλικίας.

II.

Απάντηση

1. Το ισχύον Σύνταγμα είναι το πρώτο στη συνταγματική μας ιστορία που αφιερώνει ειδικές διατάξεις στον αθλητισμό. Πιο συγκεκριμένα, η παράγραφος 9 του άρθρου 16 θέτει τον αθλητισμό «*υπό την προστασία και την ανώτατη εποπτεία του Κράτους*». Αμέσως κατόπιν, η ίδια παράγραφος ορίζει ότι «*το Κράτος επιχορηγεί και ελέγχει τις ενώσεις των αθλητικών σωματείων κάθε είδους, όπως νόμος ορίζει [...]*».

2. Όπως παγίως ερμηνεύονται, οι ανωτέρω διατάξεις καθιερώνουν θεσμική εγγύηση για τον αθλητισμό. Επιβάλλουν, δηλαδή, στο κράτος την υποχρέωση να θέτει και να διατηρεί το νομοθετικό πλαίσιο και τις κατάλληλες υποδομές για την οργάνωση και ανάπτυξη του αθλητισμού, εξω-αγωνιστικού και αγωνιστικού. Για τον ίδιο σκοπό, καθιερώνεται και αυτοτελής υποχρέωση του

κράτους να ενισχύει τα αθλητικά σωματεία μέσω των ενώσεών τους, καθώς και αντίστοιχο κοινωνικό δικαίωμα¹. Ως εγγύηση, τέλος, για την ορθή διαχείριση των σχετικών πόρων, το ίδιο το Σύνταγμα προβλέπει ότι το κράτος δεν εποπτεύει απλώς, αλλά και «ελέγχει» τις αθλητικές ομοσπονδίες². Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι ο κοινός νομοθέτης διαθέτει ευρύτατα περιθώρια παρέμβασης για την ενίσχυση του αθλητισμού και την βέλτιστη δυνατή οργάνωσή του³.

3. Όριο της ρυθμιστικής παρέμβασης του κράτους στο πεδίο αυτό αποτελεί το ατομικό δικαίωμα στην άθληση, το οποίο απορρέει από το δικαίωμα για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας (άρθρο 5§1 Σ.): ο νομοθέτης δεν μπορεί να περιστέλλει αδικαιολόγητα το δικαίωμα καθενός να επιδίδεται στο άθλημα που επιθυμεί, να μετέχει σε αθλητικά σωματεία και να συμμετέχει σε αθλητικές διοργανώσεις. Έτσι, για παράδειγμα, το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει κρίνει ότι η επιβληθείσα σε αθλητή ποινή της απαγόρευσης εισόδου σε δημόσιο γυμναστήριο είναι αθέμιτη⁴. Το ίδιο και η επιβολή υπέρμετρων περιορισμών στο δικαίωμα μεταγραφής αθλητών⁵. Αντίστοιχο ατομικό δικαίωμα αναγνωρίζεται και στα αθλητικά σωματεία. Αυτό συνίσταται στην

¹ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό δίκαιο. Ατομικά δικαιώματα, 4^η έκδ. Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2012, σελ. 172 & επ., Κ. Χρυσόγονου, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, γ' έκδ., Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σ. 356 & επ., Δημ. Σαραφianού, σε Φ. Σπυρόπουλου, Ξ. Κοντιάδη, Χ. Ανθόπουλου & Γ. Γεραπετρίτη (επιμ.), Σύνταγμα. Κατ' άρθρο ερμηνεία, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2017, σ. 409 & επ. Ειδικά για το κοινωνικό δικαίωμα στη φυσική αγωγή και την αγωνιστική άθληση, βλ. Δημ. Παναγιωτόπουλου, Αθλητικό δίκαιο Ι. Συστηματική θεμελίωση-εφαρμογή, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2005, σελ. 167 και Ανδρέα Μαλάτου,, Παραδόσεις αθλητικού δικαίου», β' έκδοση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2010, σ. 138. Πρβλ. για το θέμα και το Ψήφισμα του Συμβουλίου Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution No (76)41 "On the Principles for a Policy of Sport for All"*, 260th meeting of the Minister's Deputies, 24 September 1976.

² Αλλοιώς ο κρατικός έλεγχος δεν εναρμονίζεται με τις αρχές μιας φιλελεύθερης δημοκρατίας, βλ. την από 13.6.2016 γνωμοδότησή μου επί ερωτήματος του ΣΕΓΑΣ (αδημ.) και παρακάτω στο κείμενο.

³ Πρβλ. τον ισχύοντα βασικό αθλητικό νόμο, τα 140 άρθρα του οποίου καλύπτουν ένα ασύλληπτης ευρύτητας φάσμα θεμάτων. –Στην ίδια λογική εντάσσεται και η καθιέρωση από παλιά ποσοστώσεων για την εισαγωγή αθλητών στε ΑΕΙ (βλ. άρθρα 34 και 35 του ν. 2725/1999, τη συνταγματικότητα των οποίων έχει επιβεβαιώσει από παλιά το Συμβούλιο της Επικρατείας, βλ. αντί πολλών ΣτΕ (Τμ.Α') 485/2018. Το ίδιο και η κατά καιρούς θεσπιζόμενες επιβραβεύσεις των Ολυμπιονικών και των πρωταθλητών γενικότερα.

⁴ Βλ. ΣτΕ(Δ') 227/1991.

⁵ Βλ. ΣτΕ(Δ') 4914/1988.

αξίωσή τους για αυτοδιοίκηση και ελεύθερη λειτουργία, η οποία απορρέει από το άρθρο 12 του Συντάγματος (δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι). Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται προφανώς και η ελευθερία τους να αναδεικνύουν τη διοίκησή τους⁶. Για την ταυτότητα του λόγου, το ίδιο δικαίωμα αναγνωρίζεται και στις ενώσεις αθλητικών σωματείων, δηλαδή τις αθλητικές ομοσπονδίες⁷.

4. Ερωτάται, κατόπιν των ανωτέρω, αν ο ηλικιακός περιορισμός των 70 ετών που εισάγουν οι σχολιαζόμενες διατάξεις του εκκρεμούς νομοσχεδίου είναι θεμιτές.

5. Εξ όσων γνωρίζω, εκτός από τα όρια συνταξιοδότησης που τίθενται για τους δημόσιους υπαλλήλους και λειτουργούς και για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα, ανώτατα ηλικιακά όρια δεν θεσπίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία, ούτε για την άσκηση ελεύθερων επαγγελματιών, ούτε πολύ λιγότερο για την συμμετοχή στη διοίκηση νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου⁸. Διότι, όπως έχει αποφανθεί η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας ειδικά για τους δικηγόρους, «η ηλικία, από μόνη της, δεν έχει σχέση με τις ηθικές ιδιότητες, ούτε αναγκαίως μειώνει τις πνευματικές ικανότητες για την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος»⁹. Μόνο όταν η προσφορά υπηρεσιών από ελεύθερους επαγγελματίες συνδέεται άμεσα με την προστασία του δημόσιου συμφέροντος, όπως στην περίπτωση των συμβολαιογράφων¹⁰ ή των λειτουργών του χώρου της υγείας, έχει κριθεί ότι η

---

⁶ Ειδικά για το δικαίωμα αυτοδιοίκησης των σωματείων βλ. Φ. Σπυρόπουλου, σε *Κασιμάτη-Μαυριά* (επιμ.), Ερμηνεία του Συντάγματος, τ.Α', υπό το άρθρο 12 Σ., ο οποίος ομιλεί για «ελευθερία διοικήσεως» των σωματείων, σ. 30. Βλ. επίσης, Π.Δ. Δαγτόγλου, όπ.π. 742 & επ.

⁷ Βλ. γι' αυτές το άρθρο 19 του ν. 2725/1999.

⁸ Πρβλ. και το άρθρο 97 του Κώδικα Δικηγόρων (ν.4194/2013), το οποίο δεν προβλέπει ηλικιακό όριο για την εκλογή στο Δ.Σ. των δικηγορικών συλλόγων, δηλαδή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

⁹ Βλ. ΣτΕ(Ολ.)413/1993, η οποία αφορά το ανώτατο όριο ηλικίας για την εγγραφή στο βιβλίο ασκουμένων των Δικηγορικών Συλλόγων. Πρβλ. και την ΣτΕ (Ολ) 2764/2011, η οποία θεώρησε αντισυνταγματικό τον αποκλεισμό γεωτεχνικών με 30 χρόνια υπηρεσίας από την εκπόνηση μελετών.

¹⁰ Βλ. την ειδική διάταξη του άρθρου 92§5 Σ.

εισαγωγή ανώτατων ηλικιακών ορίων είναι θεμιτή¹¹. **Διαφορετική βέβαια είναι η περίπτωση των κατώτατων ηλικιακών ορίων** που προβλέπει το Σύνταγμα και η σχετική νομοθεσία για την εκλογή σε δημόσια αξιώματα, όπως αυτά του δικαστικού λειτουργού, του βουλευτή, του προέδρου της Δημοκρατίας, ή του αιρετού εκπροσώπου των ΟΤΑ: στις περιπτώσεις αυτές, όπως άλλωστε και για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν, η πρόβλεψη της συμπλήρωσης μιας ελάχιστης ηλικίας συναρτάται με την κατά την κοινή πείρα αναμενόμενη ωριμότητα των υποψηφίων.

6. Σε τι αποβλέπει η επιχειρούμενη εισαγωγή ηλικιακού περιορισμού για τη συμμετοχή στη διοίκηση αθλητικών ομοσπονδιών; Η εισηγητική έκθεση του σχετικού νομοσχεδίου δεν περιλαμβάνει καμιά σχετική σκέψη. Όσο για την αναφερόμενη «*εναλλαγή των προσώπων στη διοίκηση των αθλητικών ομοσπονδιών, ώστε να μην αμφισβητείται η αποτελεσματικότητα της ασκούμενης διοικήσεως*»¹², αυτή προφανώς επιτυγχάνεται καλύτερα μέσω των προτεινόμενων ορίων θητειών, τα οποία προέβλεπε ούτως ή άλλως και η ισχύουσα νομοθεσία, καθώς και τα καταστατικά πολλών διεθνών αθλητικών ομοσπονδιών¹³. Κατά τη γνώμη μου, **δεν συντρέχει εν προκειμένω κάποιο ανάλογο δημόσιο συμφέρον, το οποίο να επιβάλλει τον προτεινόμενο ηλικιακό περιορισμό**. Διότι, παρ' ότι η ανάπτυξη του αθλητισμού αποτελεί, όπως προειπώθηκε, κρατική υποχρέωση, η διοίκησή του είναι κατ' αρχήν υπόθεση των ασχολούμενων με τον αθλητισμό και όχι του κράτους. Με άλλα λόγια, ο έλεγχος του κράτους, που προβλέπει το Σύνταγμα, επιτρέπεται μόνο κατ' εξαίρεση και, κατά την ορθότερη άποψη, περιορίζεται στα ζητήματα που αφορούν τη διαχείριση των κρατικών επιδοτήσεων¹⁴. Η έντασή του δε είναι ευθέως ανάλογη προς το ποσοστό της κρατικής επιδότησης επί του συνόλου

---

¹¹ Βλ. την ΣτΕ(ΟΛ.) 2204/2010, η οποία έκρινε ότι, ειδικά για τους φαρμακοποιούς, το ανώτατο όριο των 70 ετών είναι θεμιτό.

¹² Βλ. σελ. 12 της από 4.11.2019 αιτιολ. Έκθεσης των αρμόδιων Υπουργών.

¹³ Βλ. το άρθρο 22§7 ν. 2725/1999 όπως σήμερα ισχύει.

¹⁴ Βλ. ειδικά την από 13.6.2016 γνωμοδότησή μου και την παράγρ. 2 ως άνω.

των εσόδων κάθε αθλητικής ομοσπονδίας.¹⁵ Αλίμονο αν συνέβαινε το αντίθετο, αν επιτρεπόταν δηλαδή η παρέμβαση του κράτους στην καθημερινή διοίκηση των αθλητικών σωματείων και ενώσεων: **θα είχαμε επανάληψη σε μια ελεύθερη κοινωνία των εφιαλτικών φαινομένων του κρατικά διευθυνόμενου αθλητισμού της Ανατολικής Γερμανίας και της Σοβιετικής Ένωσης στα χρόνια του «υπαρκτού σοσιαλισμού».** Όμως, το μοντέλο αυτό όχι μόνον αποδοκιμάζεται, αλλά αποκλείεται κατηγορηματικά από το Σύνταγμα. Κοντολογίς, σε μας- όπου τα μέλη της διοίκησης των αθλητικών ενώσεων και σωματείων είναι άμισθα και η προσφορά τους γίνεται σε καθαρά εθελοντική βάση- η ρυθμιστική παρέμβαση του νομοθέτη είναι θεμιτή μόνο για τη διασφάλιση της μεγαλύτερης δυνατής διαφάνειας και λογοδοσίας των επιδοτούμενων ενώσεων και σωματείων.

7. Ο περιορισμός εξ άλλου, μέσω του εισαγόμενου περιορισμού, της αυτοδιοίκησης των αθλητικών σωματείων και ενώσεων δεν είναι ούτε πρόσφορο ούτε αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Διότι δεν συντρέχουν εν προκειμένω ειδικές συνθήκες που θα δικαιολογούσαν εκτάκτως και για περιορισμένο χρονικό διάστημα τη νομοθετική παρέμβαση στα εσωτερικά των αθλητικών σωματείων¹⁶. Όπως έχει κρίνει, με πάγια πλέον νομολογία και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), «οι περιορισμοί στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι πρέπει να ερμηνεύονται στενά και μόνον πειστικοί (*convincing*) και επιτακτικοί (*compelling*) λόγοι μπορούν τους δικαιολογήσουν». Κάθε παρέμβαση, συνεχίζει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο του Στρασβούργου, «πρέπει να ανταποκρίνεται σε πειστική κοινωνική ανάγκη (*pressing social need*)», τη συνδρομή της οποίας το ίδιο το ΕΔΔΑ επιφυλάσσεται κάθε φορά να ελέγχει¹⁷.

¹⁵ Ο ερωτών με πληροφόρησε ότι, σε ό,τι αφορά τον ίδιο, κύρια πηγή των εσόδων του δεν είναι η κρατική επιδότηση.

¹⁶ Έτσι, για παράδειγμα, η επιβολή της απλής αναλογικής στις αρχαιρεσίες για την εκλογή των μελών της διοίκησης εργατικών σωματείων από το άρθρο 12§1 του ν. 1264/1982, δικαιολογήθηκε από την ανάγκη εκδημοκρατισμού του συνδικαλιστικού κινήματος, μετά από πολλές δεκαετίες χειραγώγησης από μια παράταξη.

¹⁷ Βλ. αντί πολλών ΕΔΔΑ, *Tibietai Mühavize Cemiyyeti et. al. κατά Αζερμπαϊζάν*, 8.10.2009, §67. Βλ. επίσης και την από 17.12.2014 Έκθεση (*Joint Guidelines*) της Επιτροπής της Βενετίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, για το

8. Τα ανωτέρω ισχύουν ακόμη περισσότερο με την επιχειρούμενη αναδρομική εφαρμογή του καθιερούμενου ορίου θητειών, καθώς και του ανωτέρω ηλικιακού περιορισμού. Και ναι μεν, καθ' ερμηνεία του άρθρου 77§2 του Συντάγματος, η αναδρομικότητα του νόμου είναι κατ' αρχήν ανεκτή. Εν τούτοις, στον βαθμό που **αντιβαίνει εξ ορισμού προς τις αρχές της ασφάλειας και της βεβαιότητας του δικαίου, καθώς και προς την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης¹⁸**, η αναδρομικότητα του νόμου δεν δικαιολογείται παρά μόνον σε ειδικές περιστάσεις, συνδεόμενες με την προστασία του δημόσιου συμφέροντος.

9. Έτσι, όπως αποφάνθηκε πρόσφατα ο Άρειος Πάγος, η κανόνας του άρθρου 2 ΑΚ, κατά τον οποίο **«ο νόμος ορίζει για το μέλλον [και] δεν έχει αναδρομική δύναμη»**, μπορεί μεν να μην δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη, πλην όμως **«εκφράζει τη γενικότερη αρχή του δικαίου περί μη αναδρομικότητας των νόμων, που αποβλέπει στην κατά το δυνατό βεβαιότητα των δικαιωμάτων, ασφάλεια των συναλλαγών και σταθερότητα δικαίου»**. Και ναι μεν, πάντοτε κατά την ίδια απόφαση, η Βουλή μπορεί να προσδώσει αναδρομική ισχύ στους κανόνες δικαίου που υιοθετεί, αυτό όμως είναι θεμιτό υπό τον όρο δεν θα προσβάλλει ταυτόχρονα **«συνταγματικώς προστατευόμενα δικαιώματα»¹⁹**. Έτσι, σε άλλη φετινή απόφασή του, ο Άρειος Πάγος, ακολουθώντας τη νομολογία του ΕΔΔΑ, κάνει επί πλέον λόγο και για την **«προβλεψιμότητα» του νόμου, η οποία απορρέει από την αρχή της ασφάλειας και βεβαιότητας του δικαίου**. Χαρακτηριστική είναι η ακόλουθη σκέψη του: οι αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης **«δεν επιτρέπουν την αιφνίδια μεταβολή ουσιωδών στοιχείων της σταθερά διαμορφωμένης νομικής και πραγματικής κατάστασης των προσώπων,**

δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, σ. 19 §35, όπου δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη οι επιβαλλόμενοι περιορισμοί να είναι ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο κάθε φορά σκοπό και στο ότι αυτοί πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να ερμηνεύονται στενά.

¹⁸ Οι οποίες, κατά τον Άρειο Πάγο, απορρέουν από τα άρθρα 2§1, 5§1 και 25§1 Σ., βλ. ΑΠ (Τμ.Β2) 663/2019.

¹⁹ βλ. ΑΠ (Τμ.Δ') 207/2019 και (Τμ.Β2) 1366/2017.

στη διατήρηση των οποίων είχαν δικαιολογημένα αποβλέψει [...], παρά μόνον στο μέτρο που η μεταβολή αυτή δικαιολογείται από υπέρτερους λόγους δημοσίου συμφέροντος και στον βαθμό που, εν όψει της αρχής της αναλογικότητας, τηρείται μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ του υπερκείμενου αυτού συμφέροντος και των δικαιωμάτων ή των νομίμων προσδοκιών των θιγομένων από τη μεταβολή του νομοθετικού καθεστώτος».²⁰

10. Εύλογα, συνεπώς, διερωτάται κανείς ποιά «υπέρτερο δημόσιο συμφέρον» δικαιολογεί, εν προκειμένω, την αναδρομικότητα των επιβαλλόμενων περιορισμών στις θητείες και την ηλικία των ενδιαφερομένων. Όπως προελέχθη, η αιτιολογική έκθεση του νόμου δεν επικαλείται κανένα περί αυτού επιχείρημα, παρά μόνο την ανάγκη «ο σκοπός της διάταξης να μην καταστρατηγείται εν τοις πράγμασι». Εξ άλλου, από κανένα ειδικότερο περιστατικό –τέτοιο θα ήταν για παράδειγμα η συστηματική παρεμπόδιση της εισόδου νέων παραγόντων στην διοίκηση του αθλητισμού- δεν προκύπτει η ανάγκη μιας τόσο αιφνιδιαστικής παρέμβασης, η οποία ανατρέπει εύλογες αναμονές και προσδοκίες.

III.

Συμπέρασμα

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το προτεινόμενο ανώτατο ηλικιακό όριο των 70 ετών για την εκλογή στη διοίκηση αθλητικής ομοσπονδίας **συνιστά αθέμιτο περιορισμό στο δικαίωμα αυτοδιοίκησης των αθλητικών ενώσεων**. Και τούτο διότι δεν δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος, ούτε συνιστά αναγκαίο και πρόσφορο μέσο για την ανάπτυξη του αθλητισμού. Κατά τούτο, **αντιβαίνει στο Σύνταγμα και, ειδικότερα, στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι των αθλητικών ενώσεων και σωματείων (άρθρο 12 Σ.)**. Αυτό ισχύει πολύ

²⁰ Βλ. ΑΠ (Τμ.Β2) 663/2019. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ *Beian κατά Ρουμανίας*, 6.12.2007, §39 και *Baranowski κατά Πολωνίας*, 28.3.2000, §56.

περισσότερο για την προβλεπόμενη αναδρομική ισχύ των ανωτέρω περιορισμών, η οποία προσβάλλει επί πλέον τις αρχές της προβλεψιμότητας, της ασφάλειας και της βεβαιότητας του δικαίου, καθώς και την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης.

Αθήνα, 14 Νοεμβρίου 2019

Ο γνωμοδοτών,

ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
ΘΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
ΟΔΟΣ ΒΑΛΛΑΩΡΙΤΟΥ 12
115 71 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. 20.13.117

